

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Službeni list CG", br. 40/10 i 46/10) i člana 58 stav 2 Zakona o bankama („Službeni list CG“ br.17/08 i 44/10), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici održanoj 05. marta 2012. godine, donio je

ODLUKU

o načinu izračunavanja izloženosti banaka

1. Osnovna odredba

Predmet regulisanja

Član 1

Ovom odlukom se propisuje način izračunavanja izloženosti banaka prema jednom licu ili grupi povezanih lica.

2. Izračunavanje iznosa izloženosti

Stavke koje se uključuju u izračunavanje izloženosti

Član 2

Pri izračunavanju izloženosti banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica, uključuju se sljedeće stavke:

- 1) stavke bilansne aktive banke;
- 2) vanbilansne stavke iz tabele iz člana 13 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka ("Službeni list CG", br.38/11), prije primjene faktora konverzije i pondera rizika.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, u izračunavanje izloženosti ne uključuju se:

- 1) izloženosti koje predstavljaju odbitnu stavku pri izračunavanju sopstvenih sredstava banke;
- 2) izloženosti koje nastaju pri obavljanju promptnih transakcija kupoprodaje valute u periodu do datuma izmirenja utvrđenog ugovorom, a koji ne može biti duži od dva radna dana od datuma plaćanja;
- 3) izloženosti koje nastaju pri obavljanju promptnih transakcija kupovine i prodaje hartija od vrijednosti u periodu do datuma izmirenja utvrđenog ugovorom, a koji ne može biti duži od pet radnih dana od datuma plaćanja ili od datuma isporuke hartija od vrijednosti, zavisno od toga koji je od ova dva datuma raniji;
- 4) izloženosti koje proizilaze iz odloženih novčanih primitaka i druge izloženosti koje nastaju iz poslovanja klijenta, a koje dospijevaju najkasnije sljedećeg radnog dana, nastale pri prenosu novčanih sredstava, uključujući pružanje usluga platnog prometa, kao i usluge kliringa i poravnanja u domaćoj ili stranoj valuti, kliringa finansijskih instrumenata, korespondentske bankarske i kastodi usluge;
- 5) intradnevne izloženosti prema institucijama koje pružaju usluge platnog prometa, uključujući usluge transfera novca, kao i usluge kliringa i poravnanja u domaćoj i stranoj valuti i korespondentske bankarske usluge;
- 6) izloženosti u vidu obavezne rezerve koja se drži na računima kod Centralne banke Crne Gore.

Pri izračunavanju izloženosti koristi se knjigovodstvena vrijednost stavki iz stava 1 ovog člana, umanjena za izdvojene rezervacije za potencijalne kreditne gubitke.

Tretman izloženosti iz trgovačke knjige

Član 3

Izuzetno od člana 2 stav 1 ove odluke, banke koje izračunavaju potrebni kapital za tržišne rizike, izračunavaju izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica kao zbir ukupnih izloženosti iz trgovačke i bankarske knjige.

Ukupna izloženost prema jednom licu koja proizilazi iz trgovačke knjige izračunava se tako što se saberu sljedeće stavke:

- 1) višak dugih pozicija banke nad kratkim pozicijama u svim finansijskim instrumentima koje je izdalo to lice, pri čemu se neto pozicija u svakom od različitih instrumenata izračunava u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala banaka kojima se uređuje izračunavanje potrebnog kapitala za tržišne rizike;
- 2) neto izloženost koja proizilazi iz pružanja usluge ponude odnosno prodaje dužničkih ili vlasničkih instrumenata sa obavezom otkupa (underwriting), izračunata u skladu sa članom 214 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka;
- 3) izloženosti koje proizilaze iz transakcija ili ugovora iz kojih proizilazi rizik izmirenja/ispоруke ili rizik druge ugovorne strane, izračunate u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala banaka o izračunavanju potrebnog kapitala za rizik izmirenja/ispоруke i rizik druge ugovorne strane.

Izloženost iz trgovačke knjige prema grupi povezanih lica izračunava se sabiranjem svih izloženosti prema svim licima iz grupe povezanih lica, izračunatih u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Tretman specifičnih izloženosti

Član 4

Za izloženosti iz člana 16 tač. 13 i 15 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka, kod kojih postoji izloženost prema odnosnoj aktivni, banka je dužna da, za svrhe utvrđivanja izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, procijeni svaku šemu, njene odnosne izloženosti, ili oboje i u tom cilju je dužna da ocjenjuje ekonomsku suštinu i rizik koji proizilazi iz strukture transakcije.

Korišćenje tehnika za ublažavanje kreditnog rizika

Član 5

Ako za izloženost prema jednom licu direktno i bezuslovno garantuje treće lice ili je izloženost obezbijedena kolateralom koji je dalo treće lice, banka može tu izloženost tretirati kao izloženost prema trećem licu do iznosa garantovanog ili obezbijedjenog dijela, ukoliko treće lice nije povezano sa licem za čiju obavezu garantuje.

Garancijama iz stava 1 ovog člana smatraju se i kreditni derivati koji se priznaju kao ublaživači rizika, u skladu sa odredbama Odluke o adekvatnosti kapitala banaka kojima se propisuju tehnike ublažavanja kreditnog rizika, osim kreditnih zapisa (CLN).

Kada je garancija iskazana u valuti različitoj od valute u kojoj je iskazana izloženosti, iznos izloženosti se koriguje u skladu sa odredbama člana 117, a neusklađenost dospijeća izloženosti i garancije tretira se u skladu sa odredbama čl. 120 -122 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka.

Tretman izloženosti na način iz stava 1 ovog člana se ne može primijeniti ako:

- 1) nijesu ispunjeni uslovi za priznavanje materijalne i nematerijalne kreditne zaštite, propisani Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka;

- 2) u slučaju pružene zaštite, postoji neusklađenost dospijeća između odnosne izloženosti i kolaterala, koja se tretira u skladu sa članom 120 stav 3 Odluke o adekvatnosti kapitala.

Umanjenje izloženosti

Član 6

U postupku izračunavanja izloženosti, za namjene utvrđivanja postojanja velike izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, banka može u potpunosti isključiti iz izračuna sljedeće izloženosti:

- 1) izloženosti koje predstavljaju potraživanja od centralnih vlada, centralnih banaka, međunarodnih organizacija ili multilateralnih razvojnih banaka kojima bi se, kada ne bi bile obezbijeđene, dodijelio ponder rizika 0% u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka;
- 2) izloženosti obezbijeđene безусловnim garancijama centralnih vlada, centralnih banaka, međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih banaka ili javnih državnih tijela, ukoliko se neobezbijeđena potraživanja prema tim subjektima, u skladu sa iz Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, ponderišu ponderom rizika 0 %;
- 3) izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, kao i izloženosti za koje su garantovale jedinice regionalne ili lokalne samouprave, ukoliko se neobezbijeđena potraživanjima prema tim subjektima, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, ponderišu ponderom rizika 0 %;
- 4) izloženosti obezbijeđene kolateralom u vidu novčanog depozita položenog u banku koja izračunava izloženost ili u banku ili drugu kreditnu instituciju koja je nadređeno ili podređeno društvo te banke, s tim što se novčanim depozitom smatraju i novčana sredstva primljena u skladu sa kreditnim zapisom koji je izdala banka koja izračunava izloženost, kao i krediti i depoziti druge ugovorne strane koji su predmet bilansnog netiranja, ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 83 Odluke o adekvatnosti kapitala;
- 5) izloženosti obezbijeđene sertifikatima o depozitima koje je izdala banka koja izračunava izloženost, njena nadređena banka ili njena podređena banka i koji su položeni u jednoj od tih institucija;
- 6) izloženosti koje proizilaze iz neiskorišćenih kreditnih aranžmana, a koje su klasifikovane kao vanbilansne stavke niskog rizika u skladu sa članom 13 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka, ukoliko je ugovoreno da se kredit može povući samo ako to povlačenje ne uzrokuje prekoračenje limita velike izloženosti iz člana 58 stav 1 Zakona o bankama;
- 7) ulaganja u pokrivene obveznice, za koje su ispunjeni uslovi iz člana 46 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka.

U postupku izračunavanju iznosa izloženosti, za namjene utvrđivanja postojanja velikih izloženosti, banka je dužna da u izračun uključi najmanje 20% iznosa sljedećih stavki:

- 1) izloženosti za koje su garantovale jedinice regionalne ili lokalne samouprave, ukoliko se neobezbijeđena potraživanja prema tim subjektima, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, ponderišu ponderom rizika 20%;
- 2) izloženosti, uključujući i učešća u kapitalu ili druge vrste ulaganja, koje banka ima prema svojoj nadređenoj banci, subsidijarnim licima nadređene banke i svojim subsidijarnim licima, ukoliko podliježu superviziji na konsolidovanoj osnovi kojoj podliježe ta banka, u skladu sa propisima koji se primjenjuju u Evropskoj uniji, ili ekvivalentnim standardima supervizije na konsolidovanoj osnovi koji se primjenjuju u trećoj zemlji.

U postupku izračunavanju iznosa izloženosti, za namjene utvrđivanja postojanja velikih izloženosti, banka je dužna da u izračun uključi najmanje 50% iznosa sljedećih stavki:

- 1) izloženosti koje proizilaze iz dokumentarnih akreditiva i neiskorišćenih kreditnih aranžmana, koji se, u skladu sa članom 13 Odluke o adekvatnosti kapitala, razvrstavaju u kategoriju srednje niskog rizika;
- 2) izloženosti iz člana 35 stav 1 tač 1 i 2 Odluke o adekvatnosti kapitala, i to:
  - izloženosti obezbijeđene stambenim nepokretnostima za koje su ispunjeni uslovi iz Odluke o adekvatnosti kapitala banaka za primjenu pondera rizika 35%,
  - izloženosti obezbijeđene poslovnim nepokretnostima za koje su ispunjeni uslovi iz Odluke o adekvatnosti kapitala banaka za primjenu pondera rizika 50%;
- 3) izloženosti po osnovu lizing transakcija čiji je predmet stambena nepokretnost, gdje davalac lizinga zadržava puno vlasništvo nad stambenom nepokretnošću do realizacije prava na konačnu kupovinu od strane primaoca lizinga, kao i izloženosti po osnovu lizing transakcija čiji je predmet poslovna nepokretnost, ukoliko vrijednost imovine podliježe prudencionim standardima procjene a nepokretnost je u potpunosti izgrađena, izdata i donosi adekvatan prihod od izdavanja.

Izračunavanje iznosa izloženosti

Član 7

Izloženosti iz člana 2 stav 1 ove odluke se sabiraju nakon uzimanja u obzir efekata ublažavanja kreditnog rizika i umanjenja iz člana 6 ove odluke.

Kada su pojedinačna lica povezana na konsolidovanoj ili nekonsolidovanoj osnovi, izloženosti prema tim licima sabiraju se i iskazuju kao jedna izloženost.

Banke koje izračunavaju potrebni kapital za tržišne rizike izračunavaju velike izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, kao zbir izloženosti prema tim licima iz trgovačke i bankarske knjige.

Izloženosti prema finansijskim derivatima iz Priloga 1 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka, izračunavaju se u skladu sa odredbama te odluke kojom se propisuju metodi za izračunavanje izloženosti riziku druge ugovorne strane.

Sveobuhvatni pristup za ublažavanje kreditnog rizika

Član 8

Za svrhu izračunavanja iznosa velikih izloženosti, banka koja primjenjuje sveobuhvatni metod vrjednovanja finansijskog kolaterala iz Odluke o adekvatnosti kapitala može da koristi potpuno usklađenu vrijednost izloženosti, u skladu sa odredbama te odluke kojima se propisuju metodi za izračunavanje usklađene vrijednosti izloženosti

Banka koja primjenjuje tretman iz stava 1 ovog člana dužna je da, prilikom izračunavanja iznosa izloženosti, sprovodi periodično stresno testiranje koncentracije kreditnog rizika, uključujući realizacionu vrijednost bilo kojeg primljenog kolaterala.

Stresnim testiranjem se obuhvata rizik koji proizilazi iz potencijalnih promjena tržišnih uslova koje mogu da nepovoljno utiču na adekvatnost kapitala banke, kao i rizici koji su povezani sa neizvjesnošću realizacije kolaterala u hitnim situacijama.

Banka je dužna da dokaže Centralnoj banci Crne Gore da je stresno testiranje koje primjenjuje pouzdano i da odgovara procjeni rizika u skladu sa stavom 3 ovog člana.

Ako rezultati stresnog testiranja ukažu da je vrijednost datog kolaterala koja se može realizovati niža od iznosa utvrđenog u skladu sa stavom 1 ovog člana, vrijednost kolaterala se, pri izračunavanju velike izloženosti, umanjuje za odgovarajući iznos.

Banka koja primjenjuje metod vrjednovanja iz stava 1 ovog člana dužna je da svojim aktima uredi:

- 1) politike i procedure za kontrolisanje rizika koji proizilazi iz neusklađenosti dospjeća između referentnih izloženosti i pružene kreditne zaštite;
- 2) politike i procedure za korekciju vrijednosti kolaterala u smislu stava 5 ovog člana;
- 3) politike i procedure koje se odnose na rizik koji proizilazi iz primjene tehnika ublažavanja rizika koncentracije, a posebno velikih indirektnih izloženosti, kao što su izloženosti prema jednom izdavaocu hartija od vrijednosti koje su primljene kao kolateral.

3. Prelazne i završne odredbe

Član 9

Izloženosti banaka koje su nastale do dana stupanja na snagu ove odluke, čiji iznos izračunat primjenom ove odluke prelazi zakonom propisane limite izloženosti, a prekoračenje tih limita je uzrokovano isključivo načinom izračunavanja izloženosti propisanim ovom odlukom, banke mogu svoditi u propisane okvire smanjenjem izloženosti u rokovima i na način predviđen ugovorima na osnovu kojih su te izloženosti nastale.

U periodu od stupanja na snagu ove odluke do svođenja izloženosti u propisane okvire u skladu sa stavom 1 ovog člana, banke ne smiju zaključivati nove ugovore, niti mijenjati postojeće ugovore, ukoliko se na taj način povećavaju te izloženosti.

Član 10

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje da važi član 10 Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama ("Službeni list CG", br. 60/08 i 41/09).

Član 11

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjivaće se od 1. aprila 2012. godine.

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

O.br. 0101- 4014/28-2
Podgorica, 05.03.2012.god.

**PREDSJEDAVAJUĆI
GUVERNER,**

dr Radoje Žugić s.r.